

Beograd, januar 2009. godine "Ime Pravde ne bi ljudi poznavali kad ne bi bilo nepravde" (Heraklit)
"Pravda je jedan od najsajnijih pojmova našeg duhovnog univerzuma. Bilo da je čovek pobožan ili nije, bilo da je konzervativac ili revolucionar, svako se poziva na pravdu i niko se ne usuđuje da je porekne." Univerzalnost kategorije pravde ne ispoljava se samo težnjom različitih subjekata da je prikažu kao glavni cilj svoje aktivnosti, već i činjenicom da su o njoj pisali i pokušavali da joj spoznaju suštinu mislioci najrazličitijih usmerenja: religijskog, filozofskog, politikološkog, psihološkog, biologističkog, pravnog, i dr. Shvatanje pravde u okviru hrišćanske političko-filozofske misli izgrađivalo se na osnovu različitih prethodnih temelja. Tu spadaju misli i učenja brojnih istočnjačkih filozofa, aristotelovske ideje o razlici između distributivne i komutativne pravde, stoička tumačenja opšteg zakona prema kojem su svi ljudi jednaki i racionalni, učenja rimskih jurista da svakome treba da pripadne ono što zaslužuje, itd. Jedno od izvorišta hrišćanskog sistema pravde je i učenje hebrejske političke filozofije u okviru koje je ideja pravde pratila različite faze razvoja jevrejske države. Prvi tip društvene pravde, u okviru ove koncepcije, zasnivao se na principima samopomoći, časti i uzajamne lojalnosti među ljudima, da bi se kasnije (u toku izгона) ovaj tip transformisao u božiju pravdu. Jedan od uzroka razvoja eshatološkog poimanja pravde kao naknade za zemaljske postupke koja će se ostvariti spasenjem i povratkom u carstvo božije, svakako je razočaranje njenim zemaljskim neostvarivanjem. Pravda, na taj način, dobija utopijsku formu koja značajno utiče na ponašanje ljudi u skladu sa proklamovanim religijskim načelima. U svojoj znamenitoj "Božijoj državi" (Civitas Dei), sveti Augustin (Aurelije Augustin) utvrđuje da svaka država koja je nezavisna od crkve ne može biti utemeljena na pravdi. To dokazuje činjenicom da je i u Rimu bilo perioda kada su se u republici obožavali demoni, pa bog nije dobijao ono što je zasluživao, odnosno ljubav. Jedina istinska država u kojoj je pravda dosledno realizovana jeste samo Božija država čiji je zemaljski predstavnik Crkva. Dok je Stari zavet počivao na zakonu, kao precizno utvrđenom odnosu između Boga i naroda, Novi zavet za osnovu ima ljubav. Crkveno pravo je u vreme vladavine cara Justinijana (Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus) predstavljalo osnovu religijske pravde a kulminiralo je stvaranjem crkvenopravnog korpusa (Corpus Iustinianus). Međutim, to je bio samo jedan period u razvoju religijskog shvatanja pravde, jer je zakon, po svojoj suštini, statičan i ne može trajno da uredi različite odnose koji se neprestano menjaju.

Toma Akvinski (St. Thomas Aquinas) pri definisanju pravde razlikuje tri njena osnovna tipa: zakonsku, komutativnu i distributivnu. Zakonska pravda proističe iz dobrih zakona, pa je obaveza svih da ih poštuju; komutativna, reguliše odnose među individuumima i počiva na ugovoru i razmeni; dok je distributivna pravda kreacija onih koji vladaju i zavisi od njihovog mesta u društvenoj hijerarhiji i ličnih karakteristika. Koji će principi pravde biti dominantni, zavisi prvenstveno od tipa političkog poretka. Osnovna merila distributivne pravde u demokratiji jesu sloboda i jednakost, u oligarhiji bogatstvo, a u aristokratiji vrlina. Bez obzira na povremeno približavanje svetovnih i duhovnih načela, zakon nije na duži period mogao da predstavlja osnovu religijskog učenja. Tu ulogu, dominantno je zauzela ljubav. Zakon se poštuje, a samo se čovek voli (zato se i Bog pojavio u liku Bogočoveka Hrista). Puna pravednost ne može da se postigne zakonom, već samo verom i ljubavlju. Ispunjavanje obaveza koje proističu iz zakona često je spolja nametnuti čin, dok delatnost vođena ljubavlju predstavlja neposredno uzdizanje ličnosti ka carstvu božijem koje se direktno ispoljava i kao ovozemaljski socijalni ideal najviše pravde. Kant je (Immanuel Kant) u "Kritici praktičnog uma" zapazio da: "mnogo može dužnost, ali mnogo više ljubav". Ljubav prema Bogu uključuje veru u njega a, samim tim, i ljubav prema čoveku, jer "svaki čovek ima lik Božiji u duši svojoj" (Justin Popović). Religijsko shvatanje kategorije pravde nekada je bilo bliže, nekada dalje od svetovnih problema. To je zavisilo od toga da li se ono više oslanjalo na helensku kulturu ili na rimsko pravo. U suštini, za svoju osnovu uvek je uzimalo neke trajnije vrednosti iz kojih su se razvijale religijske poruke. Ako je temeljna vrednost ljubav, onda je norma koja je iz nje proistekla: "ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe". Norma, dakle sledi iz vrednosti kao svog presećanja i konkretizuje njen smisao. U okviru

hrišćanske religije, najviši oblik pravde izražen je biblijskim načelom: "ne čini drugima ono što ne želiš da drugi čine tebi". Najčešća i centralna spona za koju se veruje da može uzdignuti svetovnu zajednicu do ideala pravednih odnosa je ljubav. "Živi tim delom tvoje duše koji sebe smatra besmrtnim, koji se ne boji smrti", preporučuje veliki Lav Nikolajevič (Ljev Nikolajevič Tolstoj); "taj deo zove se ljubav". Suštinski, hrišćansko političko-filozofsko shvatanje pravde dolazi do saznanja da ona, ili nije moguća na ovom svetu, ili još nije moguća. U prvom slučaju, reč je o idealu božije države ili onozemaljskog carstva pravednosti, dok je za drugo gledište karakteristično nastojanje da se individualnom metamorfozom ljudi stvori zajednica koja će počivati na ljubavi, veri i istini. U čoveku postoje takvi potencijali jer je on, kao biće, ostavljen na pola puta između nagonskog i božanskog, tj. on je "konopac, razapet između životinje i natčoveka, - konopac iznad ambisa", - naučava Ničeov (Friedrich Nietzsche) Zaratustra. "Ispred mene se odvijala teška drama dva načela - životinjskog i ljudskog: čovek se trudi da odmah i zauvek zadovolji ono životinjsko u sebi, da se oslobodi njegovih nezasićenih potreba, a ono, raste u njemu i sve više ga zarobljava... Ja nisam imao ni razuma ni

**----- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU. -----**

www.maturskiradovi.net

MOŽETE NAS KONTAKTIRATI NA E-MAIL: maturskiradovi.net@gmail.com